

Výroční zpráva Muzea města Brna za rok 2007

Muzeum města Brna je vědeckoodbornou a kulturněvzdělávací institucí, jejímž základním posláním a z něho vyplývajícím účelem zřizování je vytváření, uchovávání, ochrana a zprostředkovávání zvláštního druhu paměti v podobě autentických dokladů vývoje společnosti, jimž jsou muzejní sbírky. Vychází při tom z mimořádného postavení Brna jakožto jednoho z nejdůležitějších politických, hospodářských, správních a kulturních center nejen České republiky ale zejména Moravy, s významnými vazbami v rámci střeoevropského regionu a i celé Evropy. Toto postavení města, provázející jej celými jeho dějinami, z něj činí výrazný fenomén jak historického vývoje českého státu, tak i v kontextu dějin střední Evropy s nezanedbatelnými přesahy celo i mimoevropskými.

V konkrétních podmínkách působnosti Muzea města Brna to znamená dokumentovat a prezentovat historický vývoj města Brna od počátků uvědomělé lidské existence na jeho území až po současnost. Současně s tím vědeckými metodami zejména v historických disciplínách zkoumat prostředí, z něhož jsou sbírkové předměty získávány a poskytovat služby pro informační, výchovné, vzdělávací, studijní a vědecké účely v souladu se zákonem o ochraně sbírek muzejní povahy. Touto péčí o kulturní dědictví, včetně správy nejvýznamnějších nemovitých kulturních památek města Brna (NKP hrad a pevnost Špilberk, NKP vila Tugendhat), přispívá rozvoji jeho kulturního života.

Dosáhnout naplnění uvedeného společenského poslání a účelu zřizování Muzea města Brna je hlavním jeho cílem a funkcí, jež se promítají do všech tří základních složek muzejní odborné činnosti v oblasti sbírkotvorné, tezaurační a prezentační. V nich spočívalo hlavní těžiště jeho činnosti i v roce 2007.

1. Oblast sbírkotvorná v sobě zahrnuje výzkumné aktivity v jednotlivých historických disciplínách reprezentovaných odbornými pracovišti Muzea města Brna:

Archeologické pracoviště v postupném rozvoji své činnosti na poli záchranných archeologických výzkumů uskutečnilo několik akcí zejména na území městské památkové rezervace za úzké kooperace se společností Archaia o.p.s.

Pracoviště historie pokračovalo ve studiu archivních materiálů souvisejících s Hnutím Mladá Itálie a s tématem Francouzi v Brně zaměřeným k osobnostem, které pobývaly v Brně a ovlivnily jeho kulturně společenský život. Obě témata byla studována se zvláštním zřetelem k dějinám hradu Špilberku. Nově se otevřelo bádání v historii Brna se vztahem k dějinám církevních institucí, vývoji česko-německých vztahů a dějinám Líšně v 17. – 20. století.

Výsledkem jsou dílčí výstupy v podobě zpracování odborných statí připravených k publikování.

Hlavním výzkumným tématem uměnovědného pracoviště byl projekt s názvem „Jiří Kroha (1893-1974) - architekt, malíř, designér, teoretik – v proměnách umění 20. století“ mapující bohaté a rozmanité celoživotní dílo jednoho z nejvýznamnějších českých umělců minulého století, jež je reprezentováno nejen různými médii, ale reflektuje také slohové proměny tohoto období. Hlavním cílem projektu bylo prostřednictvím spolupráce odborníků z různých evropských zemí a Spojených států nově zhodnotit tvorbu tohoto významného autora a představit ji širší evropské veřejnosti. Hlavními výstupy tohoto projektu, podpořeného z programu EU CULTURE 2000, se staly realizace výstavy a vydání reprezentativní publikace na základě dokončení studia pramenů a zpracování pozůstalosti jak ve sbírkách muzea, tak i v rodině autora a úzké spolupráce mezinárodního autorského týmu, jehož koordinace bylo rovněž nemalým úkolem pracoviště.

Pracoviště dějin architektury a urbanismu se věnovalo dlouhodobému výzkumu brněnské architektury druhé poloviny 19. století a meziválečného období se zaměřením na brněnské kavárny meziválečného období pro výstavu a katalog, s jejichž realizací se počítá ve druhé polovině roku a na areál brněnského Výstaviště v souvislosti s přípravou výstavy k 80. výročí Výstavy soudobé kultury z roku 1928, jejíž uspořádání je plánováno na rok 2008. Dále pokračoval terénní výzkum a soupis archivních materiálů meziválečné interiérové tvorby brněnských nábytkových firem se zvláštním zřetelem k designérské tvorbě Jana Vaňka, jejichž výsledkem bude výstava s katalogem rovněž v roce 2008.

Samostatné pracoviště vila Tugendhat pokračovalo ve výzkumu a zhodnocení vilové architektury Masarykovy čtvrtě a Černých Polí v rámci své spoluúčasti na řešení grantového úkolu zaměřeného na systematickou dokumentaci, vědecké zhodnocení a metodiku památkové ochrany stavebního fondu 20. století, jehož řešitelem je Národní památkový ústav - územní odborné pracoviště Ostrava. Pokračovalo také systematické shromažďování veškerých dostupných našich i zahraničních archivních materiálů a publikací včetně excerptů domácí i zahraniční odborné literatury k rodině a vile Tugendhat, k rodině a vile Löw-Beerů a k architektovi L. Miesovi van der Rohe v souvislosti s budováním studijního a dokumentačního centra vily Tugendhat jako základu budoucího informačního, studijního a dokumentačního centra moderní brněnské architektury při tomto pracovišti. Získaných poznatků bylo využito při přípravě publikace ze série Slavné vily pražské umělecké agentury Foibos s názvem Slavné vily Jihomoravského kraje.

V rámci sbírkotvorné činnosti je nutno zmínit mimořádnou akvizici do uměleckých sbírek muzea výběrem děl brněnských autorů (Miroslava Štolfy, Miroslava Šimordy, Zdeny Höhmové, Milivoje Husáka) a již dříve (v roce 2005) do sbírek vybraných děl Dalibora Chatrného, Verise a Antonína Čalkovského, která se uskutečnila za účelem jejich umístění v reprezentačních prostorách Magistrátu města Brna a realizovala se z prostředků přímo MMB. Ačkoliv se jedná o významné přírůstky do sbírek, zcela mimořádný způsob jejich nabytí, který pochopitelně nebude možno opakovat, nikterak neřeší dlouhodobý problém nedostatku zdrojů pro pravidelné soustavné akvizice a tím zastavení prohlubování palčivého deficitu v dokumentaci současného výtvarného umění našeho města.

Do historických sbírek bylo získáno celkem 91 nových přírůstků, z toho nákupem 15, zbývající byly získány sběrem či dary.

Do sbírek oddělení dějin architektury a urbanismu přibýly části nábytkového vybavení pracovny místostarosty města Brna Jana Máši, zhotovené dle návrhu arch. Jaroslava Grunta v UP závodech Brno, část pracovny arch. M. Procházky, majitele firmy RUTEX Brno-Praha a další výrobky této firmy, navržené a realizované ve firmě arch. Jana Vaňka.

Přírůstky do sbírek archeologických se v uplynulém roce nerealizovaly z důvodu přetrvávajících legislativních bariér.

2. Oblast tezaurační zahrnovala standardní činnosti spočívající v evidenci přírůstků do sbírek v I. i II. stupni evidence, v pokračování postupného převodu sbírkové evidence do počítačových databází v programu DEMUS a v pravidelné aktualizaci dat muzejních „podsbírek“ v Centrální evidenci sbírek Ministerstva kultury ČR. Proběhly periodické inventarizace vybraných částí jednotlivých „podsbírek“.

K velmi významnému pokroku došlo v perspektivě řešení problémů s uložením sbírek Muzea města Brna. V samém závěru loňského roku byla dokončena výstavba jihozápadního bastionu hradu. Muzeum v něm poprvé ve své více než stoleté historii získává speciálně pro tento účel vybudované depozitární prostory o více než třinácti stech m², do nichž se po optimalizaci klimatických podmínek v novostavbě, očekávané pravděpodobně někdy v polovině letošního roku, přemístí sbírky umělecké a nábytku, dlouhodobě provizorně uložené v jižním křídle hradu Špilberku, které se tak mj. uvolní pro budoucí pokračování II. etapy rekonstrukce hradu.

I přes tuto velmi pozitivní skutečnost je však nutno bohužel konstatovat, že před Muzeem města Brna i nadále stojí úkol vyřešit problém uložení dalších sbírkových fondů, které dosud v řadě případů neodpovídá jejich významu a kvalitě. Jedná se o sbírky uložené

dočasně a provizorně v areálu hradu (půda severního křídla, chodba ve 2. NP západního křídla, suterén a podkroví administrativní budovy, severní přístavek, plechový přístřešek pod administrativní budovou, suterén pod zahradním domkem) i mimo hrad (Žabovřesky – ul. Bráfova, kryt CO pod Petrovem). Pro ně nezbytně potřebuje další depozitární prostory o celkové ploše cca 2,5 tis. m². Jde především o celý fond lapidária, část fondu nábytku, fond plánové dokumentace, fond zbraní, militárií a další historické sbírky, část sbírky obrazů fond monumentální plastiky. Velkým problémem jsou archeologické sbírky, jejichž přírůstky z archeologických výzkumů na území města Brna prováděných zejména externími oprávněnými organizacemi bylo v současné době nejen z legislativních ale i z prostorových důvodů nutno zastavit.

Získání objektů v areálu bývalých kasáren v Řečkovících ve správě Technického muzea v Brně, které se jevílo optimálním řešením, o němž již dříve muzeum zahájilo s TMB jednání a záměr převodu jednoho z objektů schválila RMB, se v závěru roku ukázalo jako neschůdné. Dosud užívané ale zcela nevyhovující prostory v objektu na ul. Bráfově bude s nejvyšší pravděpodobností nutno v blízké době vyklidit z důvodu jeho asanace v souvislosti s pokračující výstavbou komunikací VMO. Muzeum se proto musí orientovat (ve spolupráci s příslušnými složkami zřizovatele) na nalezení jiného vhodného objektu v majetku města Brna, u kterého bude jistota trvalé perspektivy využití k uvedeným účelům.

3. Oblast prezentační činnosti muzea měla v roce 2007 svůj stěžejní titul ve výstavě „Jiří Kroha (1893-1974), architekt, malíř, designér, teoretik v proměnách umění 20. století“, jejímž hlavním cílem byla prezentace výsledků víceletého výzkumného úkolu a nově zhodnotit bohaté celoživotní dílo jednoho z nejvýznamnějších ale i kontroverzních českých umělců minulého století a představit je širší evropské veřejnosti. K tomu přispěla nejen stejnojmenná publikace, ale především repríza výstavy v Muzeu architektury v polské Wroclavi ve druhé polovině roku. Velmi atraktivní výstavou, která splnila předpoklad velkého zájmu veřejnosti, byla výstava „Příběhy hraček“ ze soukromé sbírky Milady Kollárové. Zcela mimořádnou akcí se stala výstava „Nejkrásnější koberce Orientu z českých a moravských sbírek“, která, aby obsáhla průřez typickou tvorbou čtyř tradičních oblastí tohoto specifického druhu uměleckého řemesla, byla poprvé sestavena z exponátů jak z veřejných sbírek (Národní galerie, Náprstkova muzea-Národního muzea, Národního památkového ústavu), tak i od soukromých sběratelů. Mezi vzácnými, často unikátními kusy dominoval nejcennější exponát tohoto druhu nacházející se na našem území, tzv. čintáman z pol. 16. stol. zapůjčený ze SZ Hluboká n. Vlt. Současnému výtvarnému umění byly věnovány výstavy

tvůřící ve výstavním plánu Muzea města Brna již jeho stabilní tématické cykly: české autorské sklo bylo tentokrát prezentováno tvorbou zejména v zahraničí vysoce ceněného Vladimira Kleina a pokračoval cyklus tradičních vánočních výstav výtvarné tvorby zaměřené na dětského diváka, jejímž autorem byl Stanislav Holý. K těmto výstavám lze přiřadit i reprízu výstavy z tvorby členů brněnského sdružení TT klub uskutečněnou v Künstlerforum v Bonnu. Převzatými byly výstavy „Česká krajinomalba ze sbírek Oblastní galerie Liberec“, která v chronologickém sledu představila nejvýznamnější krajinářská díla z této galerijní sbírky s cílem ukázat vývoj krajinomalby od 18. století po současnost, dále výstava „Obrazopis světa objektivem M. R. Štefánika ze Slovenského národního muzea, která představila tuto osobnost vědce, politika, diplomata a vojenského činitele jako průkopníka československé umělecké fotografie, a v neposlední řadě výstava „Max Berg – Hala století Wroclav“ z Muzea architektury ve Wroclavi - partnerské instituce na Krohově projektu, jež prezentovala po technické i umělecké stránce vynikající dílo moderní německé architektury, zapsané, stejně jako naše vila Tugendhat, na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. V závěru roku se opět po několikaleté přestávce veřejnosti otevřela Měniňská brána dlouhodobou výstavou „Kořeny Vúdú“, připravenou převážně se sbírek Náprstkova muzea-Národního muzea v Praze.

System stálých expozic muzea na hradě Špilberku doplnila v květnu 2007 otevřená expozice VULCANALIA, realizovaná reklamní společností SNIP&CO., představující dnes již s naším městem nedílně spjatý fenomén ohňostrojného umění.

K téměř všem výstavním akcím muzea na Špilberku byly připraveny programy v Dětské dílně včetně přípravy a realizace pracovních sešitů a edukativní programy k výstavám současného výtvarného umění. Programů ke stálým expozicím a výstavním akcím muzea historického charakteru se uskutečnilo pro 232 skupiny školních dětí a mládeže s 5 679 účastníky, edukačních programů ke stálým expozicím a výstavním akcím muzea výtvarného a uměnovědného charakteru proběhlo 99 a zúčastnilo se jich na 2000 účastníků a jenom výstava Hračky nestárnou měla 18 doprovodných programů s 568 účastníky.

V rámci všech jeho prezentačních aktivit navštívilo Muzeum města Brna v roce 2007 celkem 150 381 návštěvníků, z toho kasematy měly 61 762, expozice a výstavy na Špilberku 61 762, Měniňská brána (za necelý měsíc svého návštěvnického provozu na samém konci roku) 551 a vila Tugendhat 22 210 návštěvníků. Ve srovnání s předchozím rokem, kdy jich muzeem prošlo 131 066, jde o významný nárůst (o 19 315 osob).

Mezi návštěvníky byla jako každoročně i řada prominentních osobností, avšak zcela výjimečnou událostí se stalo 14. setkání střeoevropských prezidentů, které mělo dne 26. května 2007 na hradě Špilberku jeden ze svých vrcholů. Hostitelem prezidentů a jejich doprovodu zde byl prezident republiky Václav Klaus. V rámci tohoto setkání uctil dne 25. května 2007 památku uherských jakobínů vězněných na Špilberku prezident Maďarské republiky László Sólyom.

Zájem ostatních významných návštěv a diplomatických zástupců cizích zemí se soustředil především na vilu Tugendhat. Mezi jinými ji navštívili:

představitelé partnerských měst města Brna (Stuttgart, Charkov, Rennes) zastoupených na Regiontour 2007, 13.1.

Daniela Hammer-Tugendhat, (Viedeň) a Ruth Guggenheim-Tugendhat (San Gallen), 30.1.

Markwart Lindental - potomek Dr. Gustava Lindentala, významného mostního konstruktéra (New York, USA), 31.1.

Daniela Hammer Tugendhat (Viedeň) a Eduardo Tugendhat – syn Herberta Tugendhata (USA), 13.4.

Wolf Hebbelinck - významný švýcarský architekt, 19.4.

české zastoupení fy Knoll International v čele s Ing. Brychtou, 7.5.

velvyslanec Kanady J.E. pan Michael A. Calcott s doprovodem, 12.5.

velvyslanec Spolkové republiky Německo J.E. pan Helmut Eelfenkämper s doprovodem, 2.6.

Rotarian Clib - významný německý architekt, 8.6.

kulturní atašé velvyslanectví Švýcarské konfederace paní Dominique Petter s doprovodem, 23.6.

prof. Christopher Schmidt Ginsky - významný rakouský historik umění, 25.7.

Dr. Rainald Franz s delegací mezinárodních účastníků konference ICOM, 25.8.

velvyslankyně Norského království J.E. paní Brit Lovseth, 6.9.

Einar Jarmund - významný norský architekt, 6.9.

Dr. Jerzy Ilkosz, ředitel Museum architektury Wroclaw s doprovodem, 12.9.

kulturní atašé velvyslanectví Bolívarovské republiky Venezuela pan Hector Castillo, 16.9.

Dr. Agnes Husslein, ředitelka Belveder Muzea Wien, 18.9.

Robert Porges - bratranec Grety Tugendhatové, s rodinou (Argentina, USA), 13.10.

delegace fy Armstrong - výrobce DWL Linoleum v čele s Ing. Helenou Adlerovou, 18.10.

kulturní atašé velvyslanectví Nizozemského království pan Ferdinand Dorsman, 5.11.

premiér ČR Mirek Topolánek a premiér SR Robert Fico (účastníci pořadu ČT 1 „Otázky Václava Moravce“), 18.11.

Rebecca Greenene, výkonná ředitelka fy Knoll International, 28.11.

Kyle Normandin - významný americký architekt (New York, USA), 5.12.

Hrad Špilberk dále navštívili:

velvyslanec Italské republiky J.E. pan Fabio Pigliapoco, 21.2.

velvyslankyně Lotyšské republiky J.E. paní Argita Daudze, 2.6.

Yan Zoritchak – významný sklářský výtvarník českého původu žijící ve Francii, 30.8.

Z mnoha dalších akcí, kterých se Muzeum města Brna účastnilo či se na jejich realizaci podílelo je nutno připomenout Brněnskou muzejní noc, Letní scénu Skupiny historického šermu REX, One World Cup – Jeden svět i společenské a kulturní akce festivalu „Brno město

uprostřed Evropy“, Špilberské hradní slavnosti a akce Brněnského kulturního léta zahrnující v sobě mj. Brněnské shakespearovské dny, Mezinárodní hudební festival Špilberk 2007, promítání letního kina a řadu dalších kulturních programů.

V rámci publikační a ediční činnosti pokládá muzeum, kromě publikování výsledků výzkumné a odborné práce jeho jednotlivých odborných pracovníků v jiném odborném tisku, za velmi důležité obnovení vydávání svého vlastního odborného periodika - Forum Brunense, které se také díky úsilí Společnosti přátel Muzea města Brna v závěru loňského roku konečně zdařilo.

Péče o nemovité kulturní památky, které má muzeum svěřeny do správy, je dalším významným okruhem jeho činnosti. Kromě II. etapy rekonstrukce NKP hrad Špilberk, jejíž první stavba - jihozápadní bastion byla v závěru sledovaného období dokončena, a kde Muzeum města Brna není přímým investorem, je třeba se zmínit o akcích oprav a údržby provedených z jeho vlastního rozpočtu. Šlo o opravu hradby přiléhající jižní straně vjezdové brány a jihozápadního bastionu s pochůznou návštěvnickou trasou na její koruně a opravu části obvodové zdi 5. nádvoří, která byla z finančních důvodů v předchozím období odložena. Muzeum se snažilo prosadit zahájení projektové přípravy pokračování druhé etapy rekonstrukce Špilberku, především jižního křídla hradu a východního přístavku.

Objekt NKP vila Tugendhat stojící před náročnou komplexní památkovou obnovou. I když ani v tomto případě není Muzeum města Brna přímým investorem, po celé období poskytovalo úzkou součinnost projekčnímu týmu ve „Sdružení pro Tugendhat“ a jeho subdodavatelům i orgánům státní památkové péče. Vedle toho pokračovalo v důležitém úkolu soustavné dokumentace dílčích stavebnětechnických situací v rámci běžné stavební údržby, která byla i nadále průběžně prováděna s cílem minimalizovat rozvoj stavebních defektů a pokračování degradace jednotlivých prvků objektu, aby nedošlo ke znemožnění následné rehabilitace jejich autentické podstaty.

PhDr. Pavel Ciprian
ředitel
Muzea města Brna